

Veileder

Tillate avgift for tilgang til friluftsområder

Det er kommunen som avgjør om man skal kunne kreve inn avgift for tilgang til friluftslivsområder, og hvor stor denne kan være.

Allemannsretten er et gratis gode. I enkelte tilfeller kan det likevel forsvare å ta en lav pris for enkel og nødvendig tilrettelegging.

Dette følger av frilufsloven (fril.) § 14.

Frilufsloven – fril

§ 14 (Avgift for adgang til friluftsområde)

Ferdselsrett etter denne lov er ikke til hinder for at eier eller bruker etter løyve av kommunen kan kreve en rimelig avgift for adgangen til badestrand, teltplass eller annet opparbeidet friluftsområde, men avgiften må ikke stå i misforhold til de tiltak eier eller bruker har gjort på området til fordel for friluftsfolket. Det kan settes vilkår for slikt løyve.

Hentet fra Lovdata – [Frilufsloven – fril](#)

Dette gjelder for eksempel toalett, parkeringsplasser på mye brukte friluftslivsområder og liknende tiltak. Man kan ikke ta betalt for tilgang til preparerte skispor i utmarka.

Frivillig brukerbetaling er tillatt

Med frivillige brukerbetalinger forstår vi betalingsløsninger hvor brukerne har mulighet til å betale et bidrag for å finansiere tilrettelegging, men det er ingen betalingsplikt.

Frivillige betalingsordninger begrenser ikke adgangen til området for den som ikke betaler og faller utenfor fril. § 14. Forutsetningen for at dette ikke skal være en ulovlig avgift etter fril. § 14, er at frivilligheten er ivaretatt og at informasjonen ikke gir inntrykk av at dette er noe brukeren må betale. Det betyr at det må være tydelig at avgiften er frivillig.

Det er **kommunen** som behandler søknader om å kreve inn avgift for tilgang til friluftslivsområder. Her får du som saksbehandler i kommunen hjelp til å vurdere slike søknader.

➤ Hva skal søknaden inneholde?

Søknad kan fremmes av eier eller bruker, her brukt i betydningen rettighetshaver. Søknaden må inneholde:

- opplysninger om områdets karakter
- hvilke tiltak det søkes om betaling for
- beregnede kostnader med tiltaket
- størrelse på avgiften.

➤ Avgift for tilretteleggingstiltak

For å behandle en søknad om avgift for tilretteleggingstiltak i friluftslivsområder, må du vurdere om vilkårene i friluftslivsloven § 14 er oppfylt.

Kommunen skal være varsomme med å gi tillatelse til å kreve inn avgift for tilgang til friluftslivsområder. Ofte vil det være nødvendig med befaring for å vurdere forholdene på stedet.

Utgangspunktet er at allemannsretten er et gratis gode. Avgifter som løypeavgifter eller destinasjonsavgifter er i strid med friluftslvsloven.

Det finnes likevel en mulighet til å gi tillatelse til avgift for enkelte og grunnleggende tilretteleggingstiltak, som er til nytte for **alle** eller **en stor gruppe** av de besøkende friluftslivsutøverne.

Avgiften skal være rimelig, og det er selv-kost-prinsippet som skal legges til grunn. Søker skal ikke bygge opp fortjeneste på tilretteleggingstiltaket, men det er mulig å sette av en mindre sum til nødvendig vedlikehold. Det kan ikke kreves avgift som er ment å dekke kostnader knyttet til fremtidige tilretteleggingstiltak.

Du kan sette vilkår for å ta avgift.

➤ Parkeringsavgift for utfartsområder

Kommunen kan gi eier eller bruker tillatelse til å kreve avgift for adgang til badestrand, teltplass eller annet opparbeidet friluftsområde når **avgiften er rimelig og står i forhold** til de tilretteleggingstiltakene som er til fordel for friluftslivet.

Avgift for adgang til friluftsområde krever at tre vilkår er oppfylt. Trykk på vilkårene for å lese mer om hvordan du skal gjøre vurderingene:

+ Det må foreligge et friluftslivsområde

Første vilkår er at det må drive seg om avgift for adgang til friluftslivsområde. Det følger av forarbeidene til friluftsloven at § 14 også gjelder for parkeringsplasser som er opparbeidet i tilknytning til friluftslivsområder, se Ot.prp.nr. 2 (1957) Om lov om friluftslivet s. 35 og Ot.prp. nr. 27 (1995–1996) s. 8.

+ Det må være gjennomført en tilrettelegging til fordel for friluftsfolket

Kommunen må ta stilling til hvilke tilretteleggingstiltak det kan tas avgift for etter bestemmelsen.

Det står i forarbeidene til friluftsloven at det ikke kan tas avgift for ferdsel i skiløyper eller på sti, jf. Ot.prp. nr. 27 (1995 – 1996) s. 8.

Det kan ikke kreves avgift for tilretteleggingstiltak som fullt ut er finansiert på annen måte, for eksempel at andre har bekostet tiltaket eller at det er finansiert gjennom offentlige tilskuddsmidler. Når bruker har fått eksterne midler som dekker opp utgiftene til et tilretteleggingstiltak, typisk en parkeringsplass eller toalettbygg, vil grunneier ikke ha kostnader med etableringen. I slike tilfeller må utgangspunktet være at avgiftsberegningen utelukkende er knyttet til andre utgifter.

Hvis det er gitt tilskudd fra det offentlige til et tilretteleggingstiltak kan det være at det er stilt vilkår om at tiltaket skal være åpent (og gratis) for allmennheten. I slike tilfeller vil det være vanskelig å ta en avgift etter fril. § 14 fordi avgiften kan være et brudd på vilkåret i vedtaket om tilskudd.

Der eieren av et toalettanlegg kun tar avgift for bruken av toalettanlegget og ikke begrenser allmennhetens utøvelse av allemannsretten, faller avgiften utenfor det som reguleres av fril. § 14. Eieren kan selv bestemme avgiften så lenge avgiften kun knytter seg til bruken av selve toalettanlegget. Hvis avgiften bakes inn i en parkeringsavgift etter fril. § 14 må imidlertid avgiften være rimelig for å oppfylle vilkåret i fril. § 14, også når det gjelder toalettanlegget.

Under finner du en oversikt over tilretteleggingstiltak/kostnader knyttet til parkeringsplasser vi mener at kommunen kan gi tillatelse til å ta avgift for etter fril. § 14, og tilretteleggingstiltak fril. § 14 ikke åpner for å ta en avgift for. Vi vil presisere at oversikten ikke er å betrakte som uttømmende, men er ment som en oversikt over de mest relevante tilretteleggingstiltakene.

Tilretteleggingstiltak/kostnader knyttet til parkeringsplasser

Innenfor virkeområdet til fril. § 14

Utenfor virkeområdet til fril. § 14

Asfaltere/gruse/brøyte og annet nødvendig vedlikehold av en parkeringsplass.

Utgifter knyttet til grunnnerv/rettighetsserv av utmarksområde i tilknytning til parkeringsplasser for å etablere stier, turvei, bruer, sherpatrappes, gjerder, klopper osv.

Nødvendige utgifter knyttet til grunnnerv/rettighetsserv av parkeringsareal.

Tilrettelegging med kunstsno, oppkjøring av skiløyper og tilrettelegging av sykkelstier.

Arbeidstid for å opparbeide parkeringsplass utført av grunneier/bruker.

Markedsføring av friluftslivsområdet.

Toalettanlegg tilknyttet parkeringsplassen.

Avgifter for å bruke sti og turvei, bruer, sherpatrappes, gjerder, klopper osv.

Kostnader knyttet til parkeringsvakter/-verter.

Stipatrujer og fjellvakter.

Drift av garderober, toaletter og håndtering av søppel tilknyttet parkeringsplassen.

+ Avgiften må være rimelig og må ikke stå i misforhold til tiltakene eier eller bruker har gjort på området til fordel for friluftsfolket

Før kommunen kan gi tillatelse til å innkreve avgift etter fril. § 14 må den ta stilling til om vilkåret om at avgiften er rimelig og ikke står i misforhold til de tiltakene som er gjort til fordel for friluftslivsfolket, er oppfylt. Kommunen kan ikke fastsette en avgift etter fril. § 14 som overstiger kostnadene med å etablere og vedlikeholde tilretteleggingstiltakene. Det betyr at avgiftsnivået ikke kan overstige selvkost for etablering og drift av tilretteleggingstiltakene, jf. bestemmelsens ordlyd "rimelig avgift".

Det er en liknende bestemmelse i vegloven § 56, som gjelder for bompenger på private veger. Det krever samtykke fra kommunen for å innkreve bompenger, fordi kommunen skal ha kontroll med at vegholder ikke "monopoliserer" vegadkomsten og krever en urealistisk høy avgift.

Imidlertid kan vegholder kreve et vederlag som overstiger drifts- og kapitalkostnader og som gir et visst overskudd eller profitt. Kommunen kan avslå søknad om bruk av bompenger f.eks. fordi kommunen yter driftstøtte for at vegen skal være åpen for allmenn ferdsel og være integrert i et større trafikksystem. Bompengavgiften etter vegloven § 56 kan ikke være for høy, samtidig kan den overstige veieiers utgifter. Denne bestemmelsen har imidlertid ikke samme begrensning som i friluftslvsloven § 14 hvor det er et krav om at avgiften er rimelig og at avgiften ikke må stå i misforhold til de tiltakene som er gjort på området til fordel for friluftslivsfolket.

En avgift etter fril. § 14 må gå til å dekke kostnadene knyttet til tilretteleggingstiltakene som er gjennomført. Det kan ikke kreves inn en avgift som er ment å dekke kostnader knyttet til fremtidige tilretteleggingstiltak. Derfor må tiltakshaver først investere, enten med egne midler eller et lån, for så å bygge tiltaket og kreve inn avgift. Hvis tiltakshaver tar opp et lån kan avdrag med renteutgifter regnes inn i avgiften, under forutsetning av at avgiften er rimelig og står i forhold til tiltaket.

Det kan være utfordrende å beregne en avgift basert på grunneiers etablerings- og vedlikeholdskostnader med tanke på at utgiften skal fordeles på et ukjent antall besøkende. Trolig må avgiften bero på en skjønnsmessig vurdering, hvor grunneiers kostnader og antatt besøkstall tillegges vekt. For parkeringsplasser kan en ta utgangspunkt i kapasiteten til parkeringsplassen og forventet bruk av denne. I tillegg må det kunne legges vekt på hvordan størrelsen på avgiften fremstår for den enkelte friluftslivsbruker, med det mener vi at det må være en viss rimelighet mellom avgiften og det en får igjen for betalingen.

Brukerbetaling i samsvar med andre regelverk

Andre lover og forskrifter går foran friluftsløven dersom det er motstrid, jf. fril. § 19. Det betyr at når det kan kreves brukerbetaling i samsvar med annet regelverk, går dette foran gratisprinsippet i friluftsløven.

Forskrift om vilkårsparkering for allmennheten og håndheving av private parkeringsreguleringer (parkeringsforskriften) gjelder i utgangspunktet også for parkeringer som avgiftsbelegges etter fril. § 14. Det er ikke motstrid mellom friluftsløven og parkeringsforskriften og de gjelder side om side.

➤ Konsekvenser for betalingsordninger i strid med friluftsløven

Kommunene bør sørge for at avgiftsordninger for friluftslivsområder er i samsvar med fril. § 14. Dersom kommunen blir bevisst avgiftsordninger som kommunen ikke har gitt tillatelse til, må dette følges opp med den aktuelle brukeren eller grunneier.

Kommunen kan veilede grunneier eller bruker om friluftsløven og anmode om å sende en søknad om å ta avgift etter fril. § 14. Dersom grunneier/bruker ikke følger anmodningen bør kommunen vurdere vedtak etter friluftsløven § 40 om stansing av avgiften og illeggelse av tvangsmulkt.

Hvis kommunen har fattet vedtak om løyve etter fril. § 14 er det et enkeltvedtak som kan påklages til Statsforvalteren etter fril. § 24 annet ledd.

➤ Klagebehandling

Avgjørelsen er et enkeltvedtak som det kan klages på.

Klage går til det overordnede forvaltningsorganet, som er **Statsforvalteren**.

↓Last ned som PDF

